

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Tomola Szabolcs ügyvéd által képviselt I. rendű, a Báthory és Társa Ügyvédi Iroda (ügyintéző: dr. Báthory György ügyvéd) által képviselt II. rendű és a III. rendű felperesnek - a dr. Kecskés Beáta ügyvéd és dr. Kemény Balázs jogtanácsos által képviselt alperes ellen **vétélár megfizetése** iránt indított perében a Pest Megyei Bíróság 2006. április 19. napján meghozott 7.G.20.562/2005/21. számú ítélete ellen a II. rendű felperes 23. sorszámon előterjesztett fellebbezése és az alperes csatlakozó fellebbezése folytán meghozta a következő

Ítéletet:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a II. és III. rendű felpereseket, hogy 15 (tizenöt) napon belül fizessenek meg egyetemlegesen az alperesnek 2.000.000 (kettőmillió) forint együttes másodfokú és felülvizsgálati eljárási költséget.

Feljogosítja az alperest, hogy az adóhatóságtól 445.000 (négy száznegyvenötezer) forint fellebbezési eljárási illetéket visszaigényeljen.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

Indokolás:

Az I. rendű felperes 2004. április 5-én benyújtott keresetlevelében 40.000.000 Ft és 2003. május 1-től a kifizetés napjáig járó évi 11 %-os kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest a Ptk. 379. § (1) bekezdésére hivatkozva. A II. rendű felperes 2004. július 30. napján érkezett beadványában bejelentette, hogy az I. rendű felperessel 2003. június 10-én engedményezési szerződést kötött, és a 2004. április 20-án módosított szerződés alapján engedményesként az I. rendű felperes jogutódjaként belép a perbe. Az elsőfokú bíróság 2004. október 13-án hozott

végzésével megállapította, hogy az engedményezés folytán az I. rendű felperes jogutódja a II. rendű felperes.

Az alperes a kereset elutasítását kérte. Érdemi védekezését elsődlegesen arra alapította, hogy a felperesek engedményezési szerződése egyrészt érvénytelen, másrészt az engedményezett követelést már teljesítette, kétszeres fizetésre nem kötelezhető. Másodlagosan a kereseti követelés összegét meghaladó beszámítási kifogást terjesztett elő az I. rendű felperes hibás teljesítése miatti kötbérkövetelés, továbbá az I. rendű felperes 2003. május 12-én kelt levelében vállalt kötelezettség teljesítése jogcímén.

Az elsőfokú bíróság ítéletével elutasította a keresetet. Kötelezte a felperest, hogy külön felhívásra fizessen meg az államnak 900.000 Ft illetéket, míg 15 napon belül az alperesnek 1.000.000 Ft perköltséget.

Ítéletének indoklásában leszögezte: a Pest Megyei Bíróság 11.G.22.371/2003. számú ügyben hozott jogerős ítélete az azonos felek közötti törvényi kitétel hiányában nem teremt a perbeli jogvitában ítélt dolgot. Elfogadta az alperesnek azt az előadását, hogy a felperesek közötti engedményezés módosítását önálló engedményezésként kell értékelni, és osztotta azt az álláspontját is, hogy az engedményezésben pontosan meg kell jelölni az engedményezett követelést, erről szükséges értesíteni a kötelezettet is. Az új engedményezési szerződés létrejöttkor kell vizsgálni, hogy az engedményezés időpontjában az alperesnek volt-e tartozása az I. rendű felperessel szemben, ehhez szükséges az eredeti, az I. rendű felperes és a N. Kft. közötti engedményezési szerződések jogerős ítélettől független értelmezése. Ezekben az engedményezési szerződésekben a felek meghatározták, hogy 40.000.000 Ft-ig a 2002-es szállításokból eredő követeléseket engedményezi az I. rendű felperes. Az alperes könyvelőjének nyilatkozatából és a 11.G.22.371/2003. számú ügyben tett alperesi nyilatkozatból megállapította, hogy a N. Kft. igényérvényesítésének időpontjában az alperes már nem tartozott az I. rendű felperesnek a 2002-es szállításokból eredően, ugyanakkor a 2003-as szállításokból kifolyólag 40.000.000 Ft-tal tartozott. Az alperes hivatkozott a felperesek engedményezési szerződésének a jóerkölcsbe ütközésére. Önmagában abból, hogy a perbeli és a másik perben hivatkozott engedményezések tárgya is 40.000.000 Ft, és hogy a perbeli szerződésmódosítás is visszautal az első szerződésre, még nem következik, hogy a perbeli engedményezés a jóerkölcsbe ütközne (Ptk. 200. § (2) bekezdés). Az I. rendű felperes már a másik per előtt és alatt is következetesen képviselte azt az álláspontot, hogy az alperesnek a N. Kft. felé nem kell teljesítenie, felhatalmazta az alperest az ellentmondásra és a peres eljárásra, sőt, ennek költségeit is magára vállalta. Mindezekből megállapította, hogy a II. rendű felperes az engedményezés folytán a Ptk. 328. § (1) bekezdése alapján jogszerűen követeli az alperestől az I. rendű felperes felé fennálló tartozás kiegyenlítését.

Az alperes másodlagos védekezésében beszámítási kifogással élt a Ptk. 329. § (3) bekezdése alapján. A felperes a kötbérigénnyel szemben arra hivatkozott, hogy a szállítási keretszerződés 3. és 7. pontjai tisztességtelen általános szerződési feltételt tartalmaznak. Ezért a jogvita elbírálásánál azt kellett figyelembe venni, hogy

a felek által kötött 2003. évre vonatkozó szerződés általános szerződési feltételeket tartalmaz-e vagy sem (Ptk. 209. § (1) bekezdés, 209/C-D. §). A perben nem volt vitás, és ezt a felperes saját előadása is megerősítette, hogy az alperes a szerződést aláírása előtt eljuttatta a felperesnek, azt a felperes tanulmányozta, teljes egészében megismerhette. Ily módon a felperesnek a szerződés megkötése előtt megfelelő ideje volt arra, hogy a szerződést tanulmányozhassa, annak elfogadásáról, módosítási javaslatairól vagy az aláírás elutasításáról döntsön. E lehetőségek közül a felperes a szerződés aláírását választotta, így a felek között a szerződés létrejött (Ptk. 205. § (1)-(2) bekezdés). Álláspontja szerint a szerződés lényeges elemeiben való megállapodás későbbi tisztességtelen voltának megállapításához a szokásos szerződési akarat kifejezésén, illetve a szerződési kockázaton túlmenően plusz tényállási elem is szükséges. Ez a tényállási elem a felperes oldaláról értékelve olyan kényszerítő eszköz, amely nem ad más lehetőséget, mint a szerződés általános feltételekkel történő elfogadását. A felperes ilyen kényszerítő eszközre nem hivatkozott, és mert a feltételek közös kialakításában is közreműködhetett volna, csak ezt nem tette meg, a hivatkozott pontok tisztességtelen voltának megállapítására irányuló ellenkérelmét elutasította. A felperes arra is hivatkozott, hogy a szerződési kikötés a Ptk. 306. §-ba is ütközik. Ezzel szemben az alperes védekezését fogadta el, vagyis hogy a gyorsan romló áru, továbbá a piacon betöltött nagykereskedelmi jellege miatt a pontos kiszolgáláshoz fűződő érdeke lehetőséget biztosít arra, hogy a késedelmes teljesítést ne fogadja el, és ezt a felek közösen szabályozták a szerződésben. Az alperes ezért a szerződésnek megfelelően jogosult volt a hibás teljesítéssel kapcsolatos kötbérszámla kibocsátására. A felperes a minőségi problémák fennállását vitatta, így őt terhelte a kiállított okirattal szemben annak bizonyítása, hogy a feljegyzett minőségi hibák nem történtek meg (Pp. 164. § (1) bekezdés). A perben meghallgatott tanúk vallomásai ellentétesek voltak, emiatt azt állapította meg, hogy az okirattal szembeni bizonyítás sikertelen volt, a kötbérkövetelés alapjául szolgáló minőségi problémák igazoltak. A felperesnek a Ptk. 4. §-ára alapított érvelésével szemben leszögezte, hogy a jogszabályban biztosított elévülési időn belüli igényérvényesítés alanyi joga a jogosultnak, így a kötbérkövetelés előterjesztése nem lehet rosszhiszemű és tisztességtelen magatartás. Az alperes a csatolt okiratokkal igazolta a minőségi problémákat, azok összecszerűségét, így módon elfogadva az alperes beszámítási kifogását, a kereseti kérelmet - az annak összegét meghaladó beszámítási kifogás érdemi vizsgálata nélkül - elutasította. A perköltségről a Pp. 78. § (1) bekezdése, míg a felperes illetékfeljegyzési joga folytán le nem rótt eljárási illeték megfizetéséről a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 15. § (1) bekezdése alapján rendelkezett.

Az ítélet elleni fellebbezésében a II. rendű felperes az ítélet megváltoztatását és a kereset teljesítését kérte.

Álláspontja szerint iratellenesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az I. rendű felperessel kötött engedményezési szerződés módosítását önálló engedményezésnek kell tekinteni. Mindkét engedményezés az alperessel szemben fennálló 40.000.000 Ft-ra vonatkozott, és a másik per tárgyát képező követelés is az alperessel szemben fennálló 40.000.000 Ft-os I. rendű felperest megillető követelés

volt. A 2004. április 20-án kelt engedményezési szerződés 9. pontjából megállapítható, hogy az engedményezés ugyanarra a követelésre vonatkozik, mint amit a felperesek már az eredeti, 2003. június 10-én kelt engedményezési szerződésben is megjelöltek. A módosítást az tette szükségessé, hogy az alperes által bírói letétbe helyezett összeget a bíróság a letevőnek visszautalta.

Az elsőfokú bíróság tévesen utasította el a keresetét az alperes beszámítási kifogását alaposnak ítélve. A Ptk. 209/D. § értelmében az általános szerződési feltételt használó felet terheli annak bizonyítása, hogy a feltétel meghatározásában a másik fél közreműködött. Önmagában az a körülmény, hogy a szerződést a másik fél az aláírás előtt megkapta, nem jelenti egyben a feltételek meghatározásában való közreműködést (Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.007/2006/4.) Téves az elsőfokú bíróságnak az az álláspontja is, hogy a támadott szerződési feltételek magában a szerződésben jelennek meg. A szállítási keretszerződés egy tipikus általános szerződési feltétel, amelyet az alperes több szerződés megkötése céljából egyoldalúan előre meghatározott, és a felek a későbbi szerződésekben állapodtak meg a szerződések tárgyában és a vételárban. Az alperes beszámítási kifogása a szállítási keretszerződés tisztességtelennek minősülő 7. pontjával van elsősorban összefüggésben, és ez a rendelkezés eltér a Ptk. 306. § (2)-(3) bekezdéseiben foglalt rendelkezésektől. A keretszerződés kifogásolt rendelkezése az alperesnek érdekmúlás bizonyítása nélkül ad jogot az elállásra, és ez az, ami eltér a Ptk. vonatkozó szabályaitól, és a Ptk. 209/B. § (2) bekezdésének a) pontja alapján tisztességtelennek minősül. Az elsőfokú bíróság ítéletében nem fejtette ki konkrétan, hogy a néhány órás, maximum egy napos késedelem miért jogosítja fel a 150 üzlettel rendelkező alperest arra, hogy pótszállítás nélkül elálljon a szerződéstől. Ha valóban igaz lenne, hogy az áru specifikuma miatt a pótszállítás értelmetlen lenne, úgy nem szerepeltette volna a pótszállítás lehetőségét az alperes a maga által készített szállítási keretszerződésben. Nem igaz az sem, hogy az áru specifikuma kizárja a pótszállítást, az alperesnek ugyanis lehetősége volt a zöldséget és gyümölcsöt megfelelően tárolni. A gépkocsivezetők tanúvallomásának értékelésével összefüggésben kiemelte, hogy ők nem voltak jogosultak a minőségi hibával összefüggésben nyilatkozatot tenni, hiszen kizárólag a fuvarozás tekintetében minősültek az I. rendű felperes teljesítési segédeinek. A kikötés azért is tisztességtelen, mert az alperes érdeke nem sérül az általa igényelt pótszállítás esetén. Az alperes a Ptk. 205. § (5) bekezdésében megkívánt figyelmeztetést is elmulasztotta, ezért a kikötés nem vált a szerződés részévé, így a kötbérigény alaptalan. Fenntartotta, hogy az alperes megsértette a jóhiszemű joggyakorlás Ptk. 4. §-ban meghatározott követelményét. Az alperes kötbérigényét először „nem teljesítés” jogcímén terjesztette elő, majd közel egy évvel a per megindulása után a kötbért már hibás teljesítés jogcímén kérte. Az alperes tetszése szerint manipulálja a rendelkezésre álló okiratokat, és kifejezetten rosszhiszemű, amikor azokat a jegyzőkönyveket használja fel, amelyeket a gépkocsivezetőknek azért kellett aláírniuk, hogy az át nem vett árut kivihelessék az alperes telephelyéről, nem pedig azért, mert azok hibásak voltak.

Külön sérelmezte a perköltség megállapítását, mert a kereseti kérelem tekintetében pernyertes lett, az elsőfokú bíróság ugyanis a beszámítási kifogást

megalapozottsága miatt utasította el a keresetet. Ez azt jelenti, hogy az elsőfokú ítélet alapján is egyenlő a pernyertesség aránya.

Az alperes csatlakozó fellebbezésére tett észrevételében az elsőfokú ítélet támadott részének helybenhagyását kérte.

Helyesen állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy 2003. március 21-én az I. rendű felperesnek a 2002. évi szállításokból eredően már nem volt követelése az alperessel szemben, ugyanakkor az alperesnek a 2003. évi szállításokkal kapcsolatban már volt tartozása az I. rendű felperes felé. Az iratokból egyértelműen megállapítható, hogy az alperes nem az engedményezett követelés terhére, hanem az I. rendű felperes egyéb követelése terhére fizetett a N. Kft-nek. Az alperes tehát nem kellő alapossággal tanulmányozta az engedményezési okiratokat, és ezért nem észlelte, hogy az I. rendű felperesnek a N. Kft-vel szemben 2003. március 21-én már nem állt fenn engedményezett követelése. Ezt a magatartását az sem menti, hogy a másik perben a bíróság maga sem vizsgálta, hogy ebben az időpontban az I. rendű felperesnek volt-e még 2002. évi szállításokkal kapcsolatos követelése az alperessel szemben. Így tehát nem arról van szó, hogy a felperes az alperest ismételten kötelezetti pozícióba kívánja helyezni, hanem arról, hogy az alperes folyamatosan tartozik, és ezért folyamatosan kötelezetti pozícióban van, mert a 40.000.000 Ft-ot és járulékait nem annak fizette meg, akinek tartozott. Ismételten utalt arra: a felperések közötti mindkét engedményezési okirat tartalmazza, hogy az alperes áruszállításból kifolyólag tartozik 40.000.000 Ft-tal az I. rendű felperesnek, a szerződés módosításának 6. pontja azt is pontosan tartalmazza, hogy ez a tartozás 2003. évi szállításokkal kapcsolatos. Nem szükségszerű, hogy az engedményező pontosan megjelölje, melyik szállításból eredő követelését engedményezi, ha az engedményezett összegnél nagyobb követelése áll fenn. Az ítélkezési gyakorlatnak megfelel, ha az engedményezésből megállapítható, hogy a követeléséből milyen összeget engedményez az engedményesre.

Az alperes csatlakozó fellebbezésében azt kérte, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva a keresetet elsődleges érdemi ellenkérelme alapján utasítsa el.

Álláspontja szerint a felperesnek kellett volna bizonyítania, hogy a 2002. évi szállítások ellenértékét az alperes maradéktalanul megfizette, mint ahogyan azt is, hogy a 2003. évből pontosan 40.000.000 Ft tartozása állt még fenn, ez a tartozás pontosan miből ered, és hogy éppen ez a tartozás lett a II. rendű felperesre engedményezve. Ismételten kiemelte, hogy a felperes II. számú észrevételének 2. oldal 2. bekezdésében szereplő saját állítása támasztja alá azt a védekezésben hangsúlyozott álláspontját, hogy a felperes másodszor is kötelezetti pozícióba kívánja helyezni, holott a másik perben hozott jogerős ítélet alapján a jogosult számára már teljesített. A felperes olyan követelést kíván érvényesíteni, amelyet az I. rendű felperes már a N. Kft-re engedményezett, és ebből eredően kizárt volt a felperések közötti engedményezés. Mind a Ptk. Kommentárja, mind a Legfelsőbb Bíróság több döntése kiemeli, hogy a kötelezett nem köteles az engedményes és az engedményező közötti jogviszony vizsgálatára. Erre lehetősége sincsen, és nem is viselheti az ezzel járó kockázatot. Nincs tehát jelentősége az I. rendű felperes és a N. Kft. közötti engedményezési szerződések érvénytelenségének, mert jelen perben

a felperes által sem vitatottan ugyanannak a 40.000.000 Ft-nak az engedményezéséről van szó. Az engedményező ezért a kötelezett teljesítése után már csak az engedményes ellen fordulhatna igényrel, a kötelezett ugyanis a teljesítéssel felszabadul a kötelem alól. Az elsőfokú bíróság az engedményezési szerződés módosításával szembeni jogi kifogásait nem értékelte. Így többek között azt, hogy a Ptk. 328. § (1)-(2) bekezdése értelmében nem elégséges annak megjelölése, hogy az engedményezés 40.000.000 Ft-ra vonatkozik. Fenntartotta, hogy a felperesek engedményezési szerződése érvénytelen, és a kereset emiatt alaptalan.

A II. rendű felperes fellebbezésével szembeni ellenkérelmében a támadott döntés helybenhagyását kérte.

Véleménye szerint a perben lefolytatott bizonyítás eredményeként igazolt, hogy az I. rendű felperes 2002. és 2003. években összesen 156 alkalommal teljesített hibásan. A teljesítési hibák minden esetben konkrétan meg lettek jelölve, azokat a szállítólevélen is maradéktalanul feltüntették. A szállítási keretszerződések nem minősülnek általános szerződési feltételeknek, hiszen azokat minden esetben megküldte az I. rendű felperesnek véleményezésre a módosítás lehetőségével. Az a tény, hogy az I. rendű felperes a 2002. évi szállítási keretszerződés megszűnése után a változatlan tartalmú 2003. évi szállítási keretszerződést is megkötötte, azt igazolja, hogy az I. rendű felperes mindkét évi szállítási keretszerződést írásban megerősítette, megtámadási joga így a Ptk. 236. § (4) bekezdése szerint megszűnt. Fenntartotta, hogy a szerződés 7. pontja egyébként sem minősülhet tisztességtelennek, ugyanis nem tartalmaz a Ptk. 306. §-ával ellentétes rendelkezéseket. Ezzel összefüggésben azt emelte ki, hogy kötbérigényét csak a szállító szerződésszegése alapozhatja meg, a megrendelőnek a megállapodás szerinti időpontban történő szerződésszerű teljesítéshez fűződik érdeke, nem a kijavításhoz, árleszállításhoz, kicseréléshez. A kereskedelmi jogviszonyokban szokásosan alkalmazott kikötés a hibás és késedelmes szállítói teljesítés kötbérrel történő szankcionálása, ezért a támadott kikötés nem is tér el a szokásos szerződéses gyakorlattól. A Ptk. 4. §-ára alapított kifogással összefüggésben az elsőfokú bíróság ítéletének helyes indokaira hivatkozott. A perköltséget támadó fellebbezéssel szemben kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, ennek következtében a felperes teljes mértékben pervesztes lett, míg az alperes pernyertes.

A másodfokú bíróság 6.Pf.21.063/2006/7. számú ítéletével helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét.

Határozatának indokolásában megállapította, hogy a II. rendű felperes fellebbezése nem volt megalapozott, míg az alperes fellebbezése alapos volt. A felperesek között létrejött engedményezési megállapodásokat elemezve arra az álláspontra jutott: a szerződést módosító megállapodás 6. és 9. pontjában szereplő ügyleti rendelkezések egybevetése és nyelvtani értelmezése alapján egyértelmű, hogy a módosítás csupán annyiban érintette a korábbi engedményezési szerződést, hogy nem a bírói letétben lévő 40.000.000 Ft-ra, hanem az I. rendű felperes alperessel szemben fennálló, már korábban engedményezett 40.000.000 Ft-os követelésére vonatkozik. A 2003. június 10-én kötött engedményezési szerződés 2. pontja

alapján pedig kétséget kizáróan megállapítható, hogy ez a szerződés arra a 40.000.000 Ft-os követelésre vonatkozott, melyet az I. rendű felperes már korábban a N. Kft-re engedményezett, és amely engedményezés a N. Kft. és közötté vitás volt, amire figyelemmel a bírói letétbe helyezésre sor került. Mindebből azt a jogi következtetést vonta le, hogy az I. rendű felperes a II. rendű felperesre olyan követelést engedményezett, amelyet egy korábbi szerződéssel már másra átruházott. A Ptk. 329. § (1) bekezdése szerint tehát a 2002. évi szállítási szerződésekből származó 40.000.000 Ft vételártartozás jogosultjaként a N. Kft. az I. rendű felperes helyébe lépett, így az I. rendű felperes rendelkezési jogosultsága megszűnt e követelések tekintetében. Ezáltal arra sem volt jogi lehetőség, hogy azt a Ptk. 328. §. (1) bekezdése alapján a II. rendű felperesre átruházza, következésképpen a II. rendű felperesnek a Ptk. 329. § (1) bekezdése szerint nem keletkezett jogosultsága a vételárhátralék érvényesítésére. Emiatt nem volt ügyszűnő jelentősége a csatlakozó fellebbezés további érvelésének, a beszámítási kifogás is okafigyottá vált, és szükségtelen volt ezek érdemi vizsgálata.

A II. rendű felperes felülvizsgálati kérelme alapján hozott Gfv.IX.30.185/2007/6. számú végzésével a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. A II. rendű felperes felülvizsgálati perkölségét 3.240.000 Ft-ban, az alperesét 840.000 Ft-ban állapította meg.

Döntésének indokolásában megállapította, hogy a jogerős ítélet nem sértette sem a Pp. 212. § (1) bekezdését, sem a 254. § (1) bekezdésében írtakat, mert a II. rendű felperes aktív perbeli legitimációjának kérdése az ügy érdemére tartozik, ezért arról a bíróságnak ítélettel kell határoznia. Nem osztotta azonban a másodfokú bíróságnak azt a jogi álláspontját, hogy a II. rendű felperes perbeli legitimációja hiányzik. A felperesek szerződéses nyilatkozatai értelmezésénél nem csak az általuk aláírt okiratok nyelvtani értelmezésének van helye. Vizsgálni kell azt is, hogy az alperes által vitatott tartalmú engedményezési szerződések megkötésekor mit akartak kifejezni a felperesek szerződéses nyilatkozatukkal, tényleges közös akaratok - az eset összes körülményére is figyelemmel - mire irányult. Ennek során lényeges, hogy az I. rendű felperes milyen előadást tett a benyújtott keresetében, az engedményezés ugyanis kifejezetten abból a célból történt, hogy az engedményes a perbe jogutódként belépjen. Az I. rendű felperes a keresetben világosan megfogalmazta azt az álláspontját, hogy a 2002. december 11-12-ei engedményezések teljesítése - az abban foglalt 2002. évi tartozás megszűnése folytán - lehetetlenült. A N. Kft. lényegében azt a 40.000.000 Ft-ot kapta meg az alperestől, amely valójában az I. rendű felperest a 2003. évi szállításokból eredő követelés jogosultjaként illette volna meg. Ez az előadás nem hagy kétséget afelől, hogy az I. rendű felperes keresetében a 2003. év vonatkozásában megkötött szállítási keretszerződésen alapuló követelését érvényesítette az alperessel szemben. Ezt a keresetben kifejtett álláspontját ismételte meg a 2004. április 20-án létrejött engedményezési szerződés is. Az engedményezési szerződés pontosítását a felperesek a letét megszűnése miatt tartották szükségesnek, a kétségtelenül homályos megfogalmazással azt kívánták kifejezni, hogy az engedményezés nem a letétben lévő és 2003. évi szállításból fakadó követelésre, hanem a már nem

letétben lévő 2003. évi szállításból fakadó követelésre vonatkozik. Ezt támasztja alá a 6. pont utolsó mondatában írt ténymegállapítás is. A szerződés 9. pontjából sem következik, hogy az engedményezés tárgya a N. Kft-re engedményezett követeléssel lett volna azonos. A megállapodás a jövőbeni letétbehelyezés tényét ugyan valóban összefüggésbe hozza a N. Kft. alperessel szembeni igényérvényesítésével is, ebből azonban nem következik, hogy a 2003. június 10-i engedményezési szerződéssel az I. rendű felperes a 2002. évi szállítási keretszerződésből fennálló követelését kívánta volna a II. rendű felperesre átruházni. Az I. rendű felperesnek az volt az álláspontja, hogy a N. Kft. igényérvényesítése az alperessel szemben alaptalan. Úgy tekintette, hogy jogosult rendelkezni a 2003. évi szállítások alapján őt megillető és az alperes által letétbe helyezendő összegekről. Bár az I. rendű felperes a N. Kft. részére való teljesítés ellen kifejezetten csak a 2002. decemberi engedményezési szerződésekkel biztosítani kívánt adásvételi szerződés hiánya miatt tiltakozott, ugyanakkor azt sem állította, hogy az alperesnek lenne a 2002. évi szállításokból eredő tartozása. Mindebből következik, hogy a 2003. június 10-i engedményezési szerződés tárgya a 2003. évi szállítási szerződésből eredő és letétbe helyezendő követelés volt, amit az is megerősít, hogy a felperesek közötti engedményezési szerződésben megjelölt kamatkövetelés kezdő időpontja 2003. május 1. napja és nem korábbi időpont volt. Életszerűtlen lenne, hogy a II. rendű felperes jogi képviselője a II. rendű felperes érdekével ellentétesen közreműködött volna olyan megállapodás megkötésében, amely nem a 2003. évi szállításokból eredő követelés, hanem korábban már más részére engedményezett és bírói ítélettel megítélt követelés újabb átruházására vonatkozott.

A II. rendű felperes perbeli legitimációja tehát nem hiányzik, így a jogerős ítéletben megjelölt okból a kereset elutasításának nincs helye, ugyanakkor elbírálásra vár, hogy a II. rendű felperesnek ténylegesen fennáll-e a keresetben érvényesített követelése. Amennyiben igen, el kell bírálni az alperes - immár okafogyottnak nem minősülő - beszámítási kifogását is. Mindezekre tekintettel a Pp. 275. § (4) és (5) bekezdése alapján a rendelkező részben írtak szerint döntött.

A másodfokú bíróság 6.Pf.20.983/2007/5. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Ítéletének indokolásában elsőként leszögezte: a Legfelsőbb Bíróság felülvizsgálati eljárásban hozott hatályon kívül helyező végzésében foglalt, a megismételt eljárásra adott útmutatásai a másodfokú bíróságot kötik. Ezért az új eljárásban a hatályon kívül helyező végzésben foglaltakra figyelemmel nyilatkozattételre hívta fel a feleket, akik lényegében a korábban előadottakat ismételték meg. A Legfelsőbb Bíróság az engedményező nyilatkozatok megítélésénél elsősorban nem azok nyelvtani értelmezéséből, hanem a felperesek által az engedményezés révén elérni kívánt célból, illetve a felpereseknek az engedményezést követően tett nyilatkozataiból indult ki. A Ptk. 207. § (1) és (4) bekezdésére utalva a másodfokú bíróság megállapította, hogy a Ptk. 328. § (3) bekezdése értelmében értesítendő kötelezett is olyan másik félnek minősül, akire a nyilatkozat értelmezése során a Ptk. 207. § (1) bekezdése folytán figyelemmel kell lenni. Ezért az I. és II. rendű felperes engedményezéssel elérni kívánt - ámde magából a nyilatkozatból meg nem

ismerhető - szándéka, ügyleti akarata olyan titkos fenntartásnak minősül, amely a Ptk. 207. § (4) bekezdése értelmében közömbös, és ezáltal a nyilatkozat értelmezésénél figyelembe sem vehető. A 2004. április 20-i szerződésmódosítás 5. pontja alapján egyértelmű, hogy az I. rendű felperes - a jogerős ítélet ellenére továbbra is vitatva a N. Kft. vele szembeni igényét - a korábban e társaság részére engedményezett követelést tekintette a módosított engedményezés tárgyának is. A 6. és 9. pontok egybevetése és nyelvtani értelmezése ugyancsak nem hagy kétséget afelől, hogy a módosítás csupán annyiban érintette a korábbi engedményezési szerződést, hogy nem a bírói letétben lévő 40.000.000 Ft-ra, hanem az I. rendű felperes alperessel szemben fennálló, már korábban engedményezett 40.000.000 Ft-os követelésére vonatkozik. A 9. pont idézett közös megállapítása mindennemű kétséget eloszlat az engedményezés tárgyát illetően. Az engedményezett követelés meghatározását nem érinti a felperesek perben tett nyilatkozata, és az a körülmény sem, hogy az engedményezéssel milyen célt kívántak elérni. Az sem lehet a nyilatkozat értelmezése körében irányadó, hogy a felek céljának elérésére alkalmatlan okiratot ellenjegyző jogi képviselőnek sem irányulhatott életszerűen arra a szándéka, hogy a II. rendű felperes érdekeivel ellentétben működjék köre a jogügyletnél. A nyilatkozat jogi képviselő szándékán kívüli esetleges téves megfogalmazása sem ad alapot arra, hogy a bíróság félretegye a Ptk. 207. § (1) bekezdése szerinti kötelező értelmezést. Mindezekre figyelemmel változatlanul fenntartotta azt a jogi álláspontját, hogy a felperesek a szerződésmódosítással nem érintették az engedményezés tárgyát, az engedményezés változatlanul a korábbi 2003. június 10-i engedményezéssel átruházott 40.000.000 Ft-os követelésre irányult. Az engedményezési szerződés 2. pontja alapján pedig kétséget kizáróan megállapítható, hogy ez a szerződés arra a 40.000.000 Ft-os követelésre vonatkozott, amelyet korábban az I. rendű felperes már a N. Kft-re engedményezett, és amely engedményezés a N. Kft. és közötté vitás volt, amire figyelemmel került sor a bírói letétbe helyezésre. Az I. rendű felperes tehát olyan követelést engedményezett a II. rendű felperesre, amelyet már korábban átruházott egy másik jogi személyre. A Ptk. 329. § (1) bekezdése szerint a N. Kft. az I. rendű felperes helyébe lépett, és ennek következtében az I. rendű felperes rendelkezési jogosultsága megszűnt az engedményezett követelések tekintetében. Ezáltal a felperesek közötti módosított engedményezés lehetetlen szolgáltatásra irányult, és mint ilyen a Ptk. 227. § (2) bekezdése alapján semmis. Ennek következtében a II. rendű felperesnek a Ptk. 329. § (1) bekezdése alapján nem keletkezett jogosultsága a vételárhátralék érvényesítésére. A Pp. 3. § (1) bekezdése által megkövetelt kereshetőségi jog híján továbbra is szükségtelen volt a II. rendű felperes érvényesített követelésének fennállását érdemben vizsgálni, és változatlanul nem volt szükség az okafogyottá vált beszámítási kifogás érdemi elbírálására sem.

A II. rendű felperes felülvizsgálati kérelme folytán hozott Gfv.IX.30.148/2008/10/II. számú végzésével a Legfelsőbb Bíróság a másodfokú bíróság 6.Pf.20.983/2007/5. számú ítéletét hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Elrendelte, hogy a pert a másodfokú bíróság másik

tanácsa tárgyalja. A II. rendű felperes és az alperes felülvizsgálati perköltségét fejenként 240.000 - 240.000 Ft-ban állította meg.

Végzésének indoklásában elsőként azt emelte ki: a hatályon kívül helyező végzésben azt mondta ki, hogy abból az okból, amelyet a másodfokú ítélet tartalmaz, a kereset nem utasítható el. Közbenső ítéletet nem hozhatott a törvényi feltételek hiányában, ezért az új eljárás lefolytatására vonatkozóan kötelező utasításokat adott a Pp. 275. § (5) bekezdésében írt jogkörében.

Az új eljárás során a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta a Legfelsőbb Bíróság kötelező utasításait, és fenntartotta a már hatályon kívül helyezett jogerős ítéletében kifejtett álláspontját. Ítéletének indokolása a Pp. 239. § szerint alkalmazandó Pp. 221. § ellenére nem tartalmazta a Legfelsőbb Bíróság által relevánsnak ítélt - a kereset és a beszámítási kifogás elbírálásának alapjául szolgáló - tényállást. Önmagában ennek hiánya nem tette volna szükségessé az újabb hatályon kívül helyezést, amennyiben az iratok alapján a döntéshez szükséges tények megállapíthatók lettek volna (Pp. 275. § (4) bekezdés). A döntéshez szükséges tényeket azonban a következők miatt nem lehetett megállapítani.

A Pp. 3. § (3) bekezdése értelmében a bíróságnak kell tájékoztatásával megszabnia a bizonyítás irányát. Jelen esetben a II. rendű felperes a 2005. április 20-án tartott tárgyaláson kifejezetten kérte, hogy az elsőfokú bíróság a bizonyításra szoruló tényekről és a bizonyítási teherről adjon tájékoztatást. Ez a tájékoztatás azonban nem történt meg, és emiatt maradt el a perben releváns tények bizonyítása. Az érdemi döntés meghozatalát akadályozó tényállásbeli hiányosságok az alábbiak voltak:

Releváns ténynek minősül, hogy az alperes megfizette-e a részére 2003. év folyamán szállított áruk ellenértékét, ezért a Legfelsőbb Bíróság a felülvizsgálati tárgyaláson lehetőséget kívánt adni arra, hogy e tények tekintetében - figyelemmel a Pp. 163. § (2) bekezdésére - a felek egyező nyilatkozatot tegyenek, ettől azonban elzárkózott az alperes. Az újabb másodfokú eljárásban - részbizonyítás keretében - amennyiben az alperes bizonyítani kívánja a 2003-ban átvett áru vételárának a megfizetését, erre lehetőséget kell a számára adni.

Az alperes beszámítási kifogása akkor bírhat jelentőséggel, ha nem tudja bizonyítani, hogy a szállítások ellenértékét a jogosultnak teljes mértékben megfizette. Az új eljárásban ezért lehetőséget kell adni a II. rendű felperesnek annak bizonyítására, hogy az alperes valamennyi szállítójával a perbeli keretszerződéseket, mint általános szerződési feltételeket alkalmazta-e. Ha a szállítási keretszerződések ÁSZF-nek minősülnek, akkor állást kell foglalni abban a kérdésben, hogy a sérelmezett kikötések tisztességtelenek, azaz érvénytelenek voltak-e. Amennyiben a szállítási keretszerződések nem minősülnek ÁSZF-nek, vagy a feltételek megtámadása sikertelen, akkor az alperes kötbérigényének elbírálásakor a keretszerződések 7. pontjának rendelkezéséből kell kiindulni. A kötbérigény elbírálásának szempontjából pedig döntő jelentőségű, hogy az alperes elállt-e az egyedi szerződésektől, ezért az új eljárásban lehetőséget kell adni az alperesnek arra, hogy a hibás teljesítés miatt megtörtént elállási nyilatkozatok megtételét bizonyíthassa.

A beszámítási kifogásban megjelölt 5.303.835 Ft-os tétellel összefüggésben elmaradt a perben annak tisztázása, hogy az alperes mely tőkeösszeg

vonatkozásában, milyen számítás alapján érvényesíti kamatigényét a II. rendű felperessel szemben, ezért e vonatkozásban fel kell hívni az alperest beszámítási kifogása pontosítására.

A Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (4) bekezdés első fordulata alapján döntött a jogerős ítélet hatályon kívül helyezéséről, és a Pp. 252. § (4) bekezdés utolsó mondatának alkalmazása mellett azért rendelte el, hogy a pert a másodfokú bíróság másik tanácsa tárgyalja, mert az előző eljárásban eljáró másodfokú tanács döntése folytán nem látja biztosítva az új eljárásra adott utasításai megfelelő teljesítését.

A megismételt eljárásban a másodfokú bíróság a Legfelsőbb Bíróság új eljárás lefolytatására adott kötelező utasításának eleget téve felhívta a feleket bizonyítási indítványaik előterjesztésére, és az elsőfokú bíróság eljárási szabálysértése miatt előírt további bizonyítási eljárást a felek által fenntartott indítványok keretei között lefolytatta.

A Magyar Köztársaság Alkotmányának 50. § (3) bekezdés első mondata rögzíti, hogy a bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alárendelve, míg a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. törvény (Bszi.) 3. §-a a bírák függetlenségének megismétlése mellett azt is kimondja, hogy a bírák a jogszabályok alapján meggyőződésüknek megfelelően döntenek, az ítélezési tevékenységükkel összefüggésben nem befolyásolhatók és nem utasíthatók.

A másodfokú bíróság ezért a Pp. 275. § (5) bekezdésén alapuló utasítás teljesítése után az Alkotmány és a Bszi. idézett rendelkezéseinek megfelelően hozta meg az érdemi döntéséről szóló új határozatot, és ítéletét a Pp. 239. § folytán megfelelően alkalmazandó Pp. 221. § (1) bekezdésében írt módon indokolta.

A felperesi fellebbezés nem, az alperesi csatlakozó fellebbezés azonban alapos volt.

Az elsőfokú ítélet elleni fellebbezés és az ítélet indokolásának megváltoztatására irányuló csatlakozó fellebbezés keretei között a másodfokú bíróságnak mindenképp előtte abban kellett állást foglalnia, hogy az engedményesként, azaz származékos jogszerzőként fellépő II. rendű felperes, illetve - miután követelését a megismételt eljárás alatt átruházta - a III. rendű felperes az engedményezésre vonatkozó törvényi rendelkezések alapján jogosult-e az alperessel szemben követelés érvényesítésére, ugyanis az alperes érdemi védekezésében alapvetően a perben mindvégig ezt vitatta.

A Ptk. 328. § (1) bekezdése és 329. § (1) bekezdése szerint az engedményezett követelés alapját képező jogviszony jogosultjának személyében a változás a követelés átruházására vonatkozó megállapodás létrejöttével következik be, ilyen megállapodás létrejötte nélkül tehát engedményezés jogcímén a jogviszony jogosultjának személye sem változhat meg. Az engedményezésről szóló szerződésnek a követelés kötelezettje nem alanya, és mert az engedményezés ténye kötelezettségeit semmilyen módon nem befolyásolja, a Ptk. 329. § (3) bekezdése értelmében az engedményezési jogviszonyra vonatkozó egyetlen

kifogás sem illeti meg. Minthogy a kötelezett nem jogosult és egyben nem is köteles az engedményező és az engedményes közötti jogviszony vizsgálatára, az ennek megítélésével járó kockázatot sem viselheti. Következésképpen az engedményezés szabályai szerint sincs olyan kötelezettsége, hogy az engedményezés megtörténtéről szóló értesítésként neki küldött és netán vitatható értelmű szerződés alapján maga döntse el, hogy a szerződő felek egyikének a másik szerződő fél nyilatkozatát az ennek értelmezésére irányadó anyagi jogi jogszabály alapján hogyan kellett értenie. A Ptk. 207. § (1) bekezdésének alkalmazása egyébként is csak akkor merülhet fel, ha a szerződő felek között alakul ki megtett szerződéses nyilatkozatuk értelmezésében vita, az I-II. rendű felperesek között azonban ilyen vita nem volt. A kötelezettel szemben az engedményezés akkor válik hatályossá, ha arról a Ptk. 328. § (3)-(4) bekezdéseinek megfelelően szabályszerű értesítést kapott. Értesítése esetén viszont a kötelezettnek az engedményezés vele szembeni hatályával összefüggésben már saját kockázatára kell döntenie arról, hogy értesítése a követelés átruházásáról szabályszerűen történt-e; engedményestől származó értesítés esetén igazolt-e az engedményezés ténye; mindezek függvényében pedig kötelezettségét kinek és miként kell teljesítenie.

A II. rendű felperes 2004. július 30. napján érkezett 5. sorszámú beadványában a keresetlevelet 2004. április 5. napján előterjesztő I. rendű felperessel 2003. június 10-én kötött és 2004. április 20-án módosított engedményezési szerződésre hivatkozással kérte annak engedélyezését, hogy az I. rendű felperes jogutódjaként perbe léphessen, egyben jogutódlása alátámasztására csatolta az engedményezésről szóló okiratokat. Az alperes a per első, 2004. október 13-án tartott tárgyalásán előadta, hogy az engedményezési szerződést megkapta, az alperes tehát az engedményezési okiratokból értesült az I-II. rendű felperesek közötti engedményezésről.

A Ptk. 205. § (1)-(2) bekezdése értelmében a szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre, a szerződés létrejöttéhez azonban a feleknek a lényeges, valamint a bármelyikük által lényegesnek minősített kérdésekben való megállapodása szükséges. Az engedményezés a Ptk. 328. § (1) bekezdése alapján követelés átruházásáról szól, ezért az engedményezési szerződés Ptk. 205. § szerinti létrejöttéhez elengedhetetlen, hogy az engedményező és az engedményes legalább az átruházott követelést egyértelműen és kellő pontossággal meghatározzák, ezen kívül az átruházásról kölcsönös és egybehangzó nyilatkozatot tegyenek.

Az I-II. felperesek a 2003. június 10-én aláírt engedményezési szerződés 6. pontjában rendelkeztek arról, hogy az I. rendű felperes át ruház át a II. rendű felperesre. Megállapodásuk pedig így szólt: „az I. rendű felperes az alperes által letétbe helyezendő 40,0 M Ft összeget a bírósági eljárás eredményétől függően a II. rendű felperesre ruház át, kifizethetősége a bírósági letét feloldását követően áll be oly módon, hogy az alperes a II. rendű felperes részére utalja át a 40,0 M Ft összeget.”

Az I-II. rendű felperesek tehát nem egy adott, ezen belül az I. rendű felperes és az alperes között meghatározott időszakra létrejött szállítási jogviszonyból eredő, az I. rendű felperest jogosultként a kötelezett alperessel szemben vételárként megillető pénzszolgáltatás követelésének a jogát, hanem az alperes tulajdonát képező, rendelkezésében lévő pénzt nevezték meg az átruházás tárgyaként. A szerződő felek között pedig ekként - követelés meghatározása nélkül - követelés átruházásáról szóló szerződés nem jöhetett létre. Ehhez képest másodlagos, hogy szerződésükben vajon a szerződés hatályának beálltát vagy az I. rendű felperes átruházó nyilatkozatát tették függővé valamilyen bizonytalan jövőbeni eseménytől, és felfüggesztő feltétel kikötése esetén a feltételt határozottan és érthetően jelölték-e meg. Ezek ugyanis csak a szerződés létrejöttkor lehetnének lényeges kérdések, hiszen nem létező szerződés hatályának beállta, illetve részleges érvénytelensége fel sem merülhet.

Az I-II. rendű felperesek a 2004. április 20-án kelt engedményezési szerződés módosítása elnevezésű okirat két pontjában foglalkoztak az engedményezés tárgyával. A 6. pontban a korábbi szerződés pontosításaként kijelentették, hogy az nem az engedményező alperessel szemben fennálló 2003. évi áruszállításból fakadó és az alperes által bírói letétbe helyezett 40.000.000 Ft-os követelésre, hanem magára a 40.000.000 Ft-os követelésre és annak 2003. május 1. napjától számított évi 11%-os kamatára vonatkozik. A 9. pontban ugyanakkor azt is megállapították, hogy az engedményezés továbbra is ugyanarra a követelésre vonatkozik, mint amit az eredeti, 2003. június 10. napján kelt szerződésben megjelöltek.

Ebben az okiratban tehát a szerződő felek ismételten nem tettek olyan kölcsönös és egybehangzó nyilatkozatot, amellyel - az előző okirat tartalmának elemzésekor rögzített szempontoknak megfelelően - pontosan és egyértelműen meghatározták volna, hogy mi az a követelés, aminek az átruházásában megállapodnak, ezen kívül ebben az okiratban sem szerepel az I. rendű felperes átruházásáról szóló, kifejezett rendelkező nyilatkozata.

Mindezek alapján a másodfokú bíróság megállapította, hogy az I-II. rendű felperesek között nem jött létre engedményezési szerződés, a szerződő felek ugyanis követelés átruházásában nem állapodtak meg (Ptk. 205. § (1)-(2) bekezdés). Alappal hivatkozott ezért érdemi védekezésében az alperes arra, hogy a neki megküldött két okirattal nem igazolt, hogy az I-II. rendű felperesek között a Ptk. 328. § (1) bekezdésében meghatározott tartalommal engedményezési szerződés jött létre (2005. április 15-én érkezett 4. sorszámú beadvány, 2005. május 6-án érkezett 5. sorszámú beadvány). Az alperest az engedményező I. rendű felperes nem értesítette, hogy az alperes számára is azonosítható jogviszonyból eredő és egyértelműen megjelölt bármely követelését a II. rendű felperesre átruházta, az engedményezésről értesítésként küldött okiratok pedig a már kifejtettek szerint az engedményezés megtörténtének igazolására nem voltak alkalmasak. Engedményezési szerződés létrejötte hiányában tehát nem következhetett be változás a jogviszony jogosultjának a személyében, és minthogy az alperest az I. rendű felperes sem értesítette szabályszerűen az engedményezésről, a Ptk. 329.

§(1) bekezdése értelmében sem a II. rendű felperes, sem a vele ugyancsak engedményezési szerződést kötő III. rendű felperes nem szerzett jogot arra, hogy olyan vételár-követelést érvényesítsen az alperessel szemben, amely az I. rendű felperesnek az alperessel kötött szállítási szerződéséből keletkezett.

Mindezek alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének a vételár megfizetése iránti keresetet elutasító rendelkezését az elsőfokú ítélet indokolásának a kifejtettek szerinti megváltoztatásával hagyta helyben (Pp. 253. § (2) bekezdés).

A II. és III. rendű felperesek pervesztesek lettek, ezért a Pp. 78. § (1) bekezdése folytán kötelesek az alperes jogi képviseletével a másodfokú, továbbá a felülvizsgálati eljárásban felmerült és az áfával növelt összegű ügyvédi munkadíjból, valamint a csatlakozó fellebbezés illetékéből álló együttes perköltség megfizetésére. A csatlakozó fellebbezésen lerótt, törvényes mértéket meghaladó illeték visszaigényléséről a másodfokú bíróság az 1990. évi XCIII. törvény 48. §, 79. § (1) bekezdés és 80. § (1) bekezdés f) pont alkalmazásával rendelkezett.

Budapest, 2009. február 24.

Dr. Tölg-Molnár László s.k.
a tanács elnöke

Dr. Hőbl Katalin s.k.
előadó bíró

. Madarász Anna s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: